

V. ŽEMBEROVÁ
(Пряшів)

MODERNÁ UKRAJINSKÁ LITERATÚRA

УДК 821.161.2.09'06

Жемберова В. Сучасна українська література; 20 сторінок; кількість бібліографічних джерел – 7; мова – словацька.

Анотація. Стаття присвячена аналізу сучасної української літератури. З 1990-х років українська література живе інтенсивно у своєму першоджерельному культурному середовищі, що стосується поколінь, жанрів і тем, але словацькі та чеські художні переклади націлені на те, щоб дізнатися і зрозуміти, чим саме українська література є натхненною в даний час. Літературні переклади словацькою і чеською мовами привносять розуміння про присутність української культури після подолання серйозних соціальних і художніх перетворень на рубежі останніх десятиліть 20-го століття. Радикальні зміни, привнесені в літературу, висловлюються з точки зору генераційної, поетичної та генеалогічної, вони об'єдналися диференційовано, але, насамперед, зі справжнім розумінням нової реальності, у якій українська література 21-го століття знайшла себе, це момент, коли укладачі антологій та прозових збірок зосереджені на тому, щоб виділити різноманітність літературних думок, вагому спадкоємність національної культури, що пов'язана з унікальним відтворенням та відображенням цінностей нації, незважаючи на те, що наміри особистості відтворюються різноманітно. Добір сучасної української літератури, що опублікована у профільних випусках Revue світової літератури в 2009 році, у добірках Еліксир, Україна, Давай, Україна і авторизованих виданнях Дмитра Кешелі і Нагалки Сняданко, запрошує читача дізнатися про те, якою є українська присутність, як і які проблеми необхідно подолати.

Ключові слова: сучасна українська література, художній переклад, українська періодика.

Autorská revue súčasnej ukrajinskej literatúry

Ukrajinská literatúra, ukrajinský duchovný a národný "zámer" preniknúť do európskeho myslenia i nazerania na hodnoty tvorivého sveta sa presadzovali dejinne dostupnými spôsobmi: získavaním vzdelania v dobovej cudzine, teda aj v inej kultúre, programovo oživovaným formovaním národnej inteligencie, duchovnosti a umenia v konfrontácii voči spoločnostvám vývinovo nadradeným (ruský, poľský kontext) a emancipačne voči spoločnostvám, ktoré svojím národným vývinom neboli tak vzdialené (predovšetkým slovenský, český kontext). Európsky "priestor" aj v kultúre slovanských spoločností korigujú politické procesy po skončení druhej svetovej vojny. Vznik štátnych foriem ako výsledok mocenského

delenia európskeho kontinentu spôsobil, že vznikli do konca 20. storočia také útvary, ktoré mozaikovo z podložia politickej tézy, ideovej dogmy, "globalizujúcej" umeleckej metódy a tézy o spoločenskej objednávke "zostavili" územne veľkú a predovšetkým ideologicky prepojenú "národnú" literatúru i napriek odlišným vývinovým podmienkam, čo však, popri iných impulzoch, podnecovalo otváranie nových metodológií výskumu v komparatistike, medziliterárnosti a zosilnilo predovšetkým význam a hodnoty odvodené z pramenného a aplikovaného areálového dotyku medzi kultúrami slovanského i neslovanského prvku na európskom kontinente, ale i mimo neho. Ďalším oživeným činom, ktorý reagoval na jestvujúce podmienky, na potrebu udržať kultúrnu identitu jednotlivého i zovšeobecnenom spoločenstve, navyše v dejinách kultúry ho vždy sprevádzali inšpiratívne etnické a kultúrne následky, boli premyslené prieniky formou umeleckého prekladu. Táto cesta sa opakovane osvedčila, sprevádzajú ju výrazné generačné vystúpenia prekladateľských škôl, ako aj dnes už klasické edičné programy v dejinách jednotlivých národných knižných vydavateľstiev a ich edičných programov. Na tradíciu monotematických prierezov v národných literatúrach si čitatelia periodika *Revue svetovej literatúry* privykli ako na koncepčný čin, ktorý spravidla predchádza profilovému alebo reprezentatívnomu titulu etablovúcemu konkrétnu národnú literatúru buď v jej vývinovom, alebo aktuálnom "priereze." Pôsobiaci "otvorený" knižný trh so všetkými danosťami i očakávaniami, ktoré môžu nastať v nesúlade ambícií kultúrneho záujmu, ale aj vydavateľského marketingu a takmer vždy so zložitými procesmi finančného zázemia, sa vracia aj k slovanským literatúram, o ktorých – okrem odborníkov a profesionálov – širšia kultúrna verejnosť nemala posledné desaťročia serióznejšie informácie. Ak sa v tejto súvislosti pripomenie ukrajinská literatúra, bude to vhodný príklad. S nostalgiou čitateľa si možno spomenúť na dávnejších výrazné edičné činy vydavateľstiev Slovenský spisovateľ či Východoslovenské vydavateľstvo, kde sa koncentrovali etablovaní alebo generačne sústredení prekladatelia na slovanské jazyky a prinášali v nových výkladoch a prekladoch nielen klenoty z klasického fondu slovanských národných literatúr, ale keď na to vznikli vydavateľské a kultúrne podmienky, v preklade prinášali autorov "z bielych miest" národných literárnych spoločenstiev. Periodikum **Revue svetovej literatúry**¹ vo svojom prvom čísle v roku 2009 nazrelo do autorsky členitej ukrajinskej literatúry tromi líniami: prvá patrí prekladateľom, druhá pôvodnej ukrajinskej literárnej vede o aktuálnej ukrajinskej tvorbe a tretia², prirodzene, sa stáva epicentrom spomenutých dvoch línii, ide o autorov prijímaných pôvodným kultúrnym kontextom za svojich nových a moderných reprezentantov po ukrajinsky napísanej básnickej alebo prozaickej tvorby. *Revue svetovej literatúry* v prvom

¹ *Revue svetovej literatúry, časopis pre prekladovú literatúru, XLV, 2009, 1* (šéfredaktorka Jarmila Samcová). ISSN 0231-6269. V tomto čísle RSL, popri bloku ukrajinskej literatúry, sú prekladové čísla z maďarskej, srbskej, ruskej, francúzskej, anglickej a rakúskej literatúry.

² "Výber zo súčasnej ukrajinskej literatúry pripravili Tatjana Lichtejová a Marija Kozaková," aktualizované z *Revue svetovej literatúry, XLV, 2009, 1, s. 1.*

čísle v roku 2009 urobila nezvyčajne záslužný čin, a to tým, že dala príležitosť renomovaným prekladateľom z ukrajinčiny do slovenčiny³ (*Juraj Andričik*), no popri nich aj nádejným spomedzi mladých či začínajúcich znalcov ukrajinskej literatúry (*Valéria Juričková*). Objektívne treba pripomenúť, že prekladateľská línia v tomto čísle je presvedčivým záberom, no predsa len torzom z aktívnych prekladateľov medzi týmito literatúrami, čo však spätne naznačuje, že táto jazyková odnož prekladateľstva v slovenskom kultúrnom prostredí má o dôstojnú a profesionálne vycibrenú budúcnosť "postarané". Priesečníkom bloku o súčasnej ukrajinskej literatúre sú **Generačné pocity** od **I.M. Andrusjaka** s podtitulom **Ukrajinská literatúra na konci 20. a začiatku 21. storočia**. Postup, aký si Andrusjak zvolil, sa sústredil na rekonštrukciu spoločensko-politického kontextu a politicko-kultúrneho podložia či praxe, teda na kontextový výklad stavu ukrajinskej literatúry na konci 20. storočia. Náučne a informačne, to predovšetkým, pripravený výklad zaväzí predovšetkým v neslovanskom kultúrnom prostredí, pretože len s malými odchýlkami sa kultúrne a spoločenské procesy "odohrávali" svojou ideológiou a praxou aj v ďalších slovanských literatúrach na konci 20. storočia. Do podstaty vnútorného stavu, teda do mozaiky literárneho a kultúrneho života sa I. M. Andrusjak dostáva v tom okamihu, keď predstavuje postupom výkladu vnútornej atmosféry rozpätie ukrajinskej literatúry (aktualizácie "*chimerického románu*"), postmoderna je aktualizovaná tvorbou literárnej skupiny *Bu-Ba-Bu*, no viac pozornosti sa venuje tomu okruhu autorov, ktorí sa buď z druhového, či z tematického uhla dostávajú do súladu "s ironickou tradíciou" ukrajinskej národnej literatúry. V časti *Próza, esejistika, dráma*⁴ sa formou "generačných pocitov" autora profilového pohľadu na vývin a situáciu ukrajinskej literatúry predstavujú v mikrozáznamoch nové mená, vžitá mená, obľúbená mená súčasných ukrajinských básnikov a prozaikov, ktorí sú reálnou súčasťou modernej európskej kultúry práve svojimi prekladmi do ďalších kultúrnych jazykov, na čo upozorňujú ich biograficko-bibliografické profily. Podmienka kultúrnej frekvencie istej autorskej dielne pravdepodobne vstúpila aj do výberu tých autorov a textov, ktorí sú uvedení v slovenskom preklade do aktuálneho slovenského kultúrneho povedomia. Či už ide o poviedky *Vasyľa Habora*, *Jevhenije Kononenkovej*, *Dmytra Kešelu*, *Tatjany Lichtejovej*, *Oksany Zabužkovej* a verše *Vasyľa Kuzana*, *Ihora Rymaruka*, *Vasyľa Herasymjuka* alebo *Pavla Voľvača*. To, čím sa súčasná ukrajinská literatúra zvyrazňuje, možno predovšetkým ako argument na ohlasované "generačné pocity" – tak na strane vytvorenej z autorského i prekladateľovho "textu" – naznačí rozprávačská i motivická uvoľnenosť, premyslená výrazová vertikálnosť verša, šírka pocitového zázemia v krátkej próze s prevažujúcou reflexívnosťou, ponornosťou i ponurosťou v dotykoch medzi "skutočnosťou" a umelcom. Zvlášť poézia súčasnej ukrajinskej literatúry si uchováva svoju

³ Pod názvom *Prekladatelia RSL 1/2009*, s. 109 – 110, sú zverejnené profily prekladateľov z prvého čísla, ktorí sa sústredili na "novú" ukrajinskú literatúru: Juraj Andričik, Valéria Juričková.

⁴ Revue svetovej literatúry, XLV, 2009, 1. I. M. Andrusjak: Generačné pocity, s. 59 – 61.

zvnútornenú väzbu na osobitosť svojej národnej kultúry, ktorú sprevádzajú motivické variácie na prírodné, intímne, existenciálne vyznania, ale aj emocionálne ponory do smútku, do vidín konečnosti toho, čo sa spojilo so životom človeka. Tí autori, ktorých si *Tatjana Lichtejová* a *Marija Kozaková* ako "editorky vybrali", sú spravidla v európskom literárnom svete známi svojou tvorbou, medzi nimi je "módna" *Oksana Zabužková*, no v tomto časopiseckom výbere sa pod kožu čitateľa naisto dostane svojimi poviedkami *Nové pančušky a Päť minút nežnosti Jevhenija Kononenková*. V príbehoch komorných, lebo také prevažujú, sa rozvinú archetypové tragédie vzťahového, rodového i spoločenského, ale predovšetkým literárneho "dôkazu" o tom, že nič sa nemení na úsilí jednotlivca nájsť, uchovať seba a napokon sa nedat' zlomiť, zničiť tým, čo sa chápe a praktikuje ako tradícia society či etnika zakliata do medziľudských vzťahov, alebo ako dôsledok osudu naplneného krutosťou, bolesťou, zlom, zatrpknutosťou a rezignáciou na život. Poviedka oddávna veľmi úspešne prežíva najrozličnejšie literárne krízy, druhové a žánrové diskusie, generačné vzopätia sa do revolty, experimentovanie s poetikou, bez otrasov prechádza aj predpoveďami o zániku či relativizovaní žánru, no a keď sa o nej "hovori", vtedy sa poviedke spravidla venuje "hľadačská, nekonvenčná" pozornosť autora, sústredeného na látkové a tematické zázemie – paradoxne – nezabývané v poviedke. Poviedka má tú nezastupiteľnú vlastnosť, ktorú jej vtlača forma žánru, čo však musí za ňu zodpovedať genológia dotvorená naturelom a dejinami národnej literatúry, ktoré si v čase a dejinnom i kultúrnom kontexte vycibrili "svoju" noetickú a estetickú formu žánru poviedky.

A s týmto horizontálnym záberom do inovácie tematiky, nepriamo aj formy a s vertikálnou noetického vyrovnávania sa s autorovým poznaním, emóciami a subjektom poviedky možno úspešne zoznámiť v *antológii Expres Ukrajina*⁵. Exkluzívny názov antológie sústredí pozornosť na seba, označenie expres neskôr nezíska podporu, ale výber autorov a ukážky z ich poviedkovej tvorby zaujmú. Poviedka svojím žánrovým podložením ostáva nadčasová, flexibilná, tematicky "všemocná", autorskou poetikou jedinečná a kultúrne osobitá, dokáže sa vyrovnat' s akokoľvek nasmerovanými funkciami, ktoré si od nej spoločenský kontext "sľubuje," pritom nemusí rezignovať na svoje genologické opisy⁶ a relativizovať vlastný kultúrny národný pôdorys.⁷

Expres Ukrajina prináša široko koncipované autorské tvorivé profily tematiky, poetiky a noetiky, ktoré dokáže poviedka "uniest'", naznačuje jej tematickú,

⁵ Expres Ukrajina. Antologie současné ukrajinské povídky. Editorka Rita Kindlerová. Zlín: Kniha Zlín. Edice Neewit, svazek 7, 2008, stran 323.

⁶ Martin Pilař: Pokus o žánrové vymezení povídky. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity. Spisy, 1994, s. 37. Autor ich vyratúva v 18 bodoch, začína krátkym rozsahom a končí hybridnosťou žánru.

⁷ Dagmar Mocná, Josef Peterka a kolektiv: Encyklopedie literárních žánrů. Praha – Litomyšl: Paseka 2004, s. 515 – 517. Heslo Povídka zdôrazňuje tak, ako je to aj v práci M. Pilařa, že ide o žáner rozkolísaný nielen svojou tradíciou, ale aj jednotlivým národným kultúrnym chápaním jej možnosti a poslania. Za podstatu sa považuje zmienka o tom, že "Kratší próza ztvárňuje v jistém nadhledu zvolený moment lidské existence, s. 515.

mentálnu a estetickú diferencovanosť v jednom kultúrnom spoločenstve, ale spätne vypovedá o mravnej a emocionálnej hĺbke toho i čoho, o čom sa "vypovedá". Editorka **Rita Kindlerová** o zvolenom zábere a šírke "výpovede" uvažuje ako o **Barevné hravosti súčasné ukrajinské literatúry**⁸. Čaro postmoderného závanu vo východoeurópskych literatúrach neobišiel ani ukrajinskú poviedku, čo naznačujú odvolania sa Rity Kindlerovej na práce Tamary Hundorovej, a to preto, lebo si popri postmoderne v národnej literatúre všima aj feministické procesy v európskej umeleckej literatúre a odvoláva sa aj na *Vitalija Chermetského*. Najskôr pre vývinové dotyky presakujúce do súčasnosti upiera svoj pohľad na ukrajinské kultúrne podmienky ("sovietska literatúra"), a tak začína návratom do šesťdesiatych rokov a necháva otvorený svoj prehľad – výhľad do dnešných dní, a tam už prevažujú autori narodení v päťdesiatych rokoch 20. storočia: *Volodymyr Dibrova, Mykola Rjabčuk, Jurij Vynnyčuk, Ljudmila Taranová, Jevhenija Kononenková, Halyna Pahuťaková* a po nich autori narodení v nasledujúcich desaťročiach: *Jurij Andruchovyč, Oleksandr Irvanec, Otár Dovženko* a ďalší. Zovrieť jeden žáner vo forme antológie vylučuje spontánne jestvovanie "čohosi" spoločného okrem externých podmienok, ktoré viedli k editorskému zámeru. Všeličo o prítomnosti poviedky v národnej literatúre vypovie nielen generačný autorský záujem o jej tvorbu, ale zvlášť jej tematika a literárna estetika, čomu môže externe napomôcť ako signál napríklad jej názov: *Navždy spolu (Sofija Andruchovyč), Píseň závor (Otár Dovženko), Cizinec (Oleh Hovda), Chodba (Izdryk), Za mesačné noci (Maryna Pavlenko), V nedeli po ránu... (Vasyl Portak), Jetotak (Taras Prochasko), Obydlí (Mykola Rjabčuk), Tam, kde je nebe (Ludmyla Taran), Kulhavá rusalka (Oleksandr Žovna)*. Sémanticky, emotívne, "poetizujúco" ohraničené názvy vyvolávajú kultúrne asociácie a predpovedajú nádhych láskavej tradície žánru a jeho témy. Iné ladenie spravidla majú názvy, ktoré personalizujú tému aj problém, ako je to v poviedkach Samijlo z Nemyrova, švárny bandita (*Jurij Andruchovyč*)⁹, Príbeh ženy, ktorá se zamilovala do větru (*Vasyl Gabor*), Porodila mě matička (*Bratři Kapranovi*)¹⁰, Nové silonky (*Jevhenija Kononenko*, z výberu **Expes Ukrajina** je zastúpená aj v **Revue svetovej literatúry** 2009, č. 1: Nové pančušky), Vstávejte, mamko... (*Marija Matios*), Žroutka (*Ljubov Ponomarenko*) alebo Těžký život zla (*Maryna Sokoljan*), či Hledání chrámu (*Oksana Zabužko*, aj ona je zastúpená vo výbere súčasnej ukrajinskej literatúry v *Revue svetovej literatúry* z roku 2009, číslo 1: Sestra, sestra). Do záverečného okruhu príznakových názvov pre poviedku včleníme tieto: *Play the game (Oleksandr Irvanec)*, Berlín, o nějž jsme přišli (*Sehij Žadan*). Zo žánrového pohľadu nebráni poviedke nič zásadné v tom, aby sa neotvorila do novelistického formátu a preklenula sa jeho pomocou do románového príbehu. Ona svojou podstatou ostáva latentnou výzvou

⁸ Rita Kindlerová: Barevná hravost súčasné ukrajinské literatúry, s. 7 – 19, kde formou autorských mikroprofilov konštruje žánrové dejiny poviedky. In: *Expres Ukrajina*. Zlín: Kniha Zlín 2008.

⁹ Jurij Andruchovyč sa spája s literárnou skupinou Bu-Ba-Bu.

¹⁰ Bratia Kapranovci zaujali iróniami na "rodovo" čitateľskú selekciu umeleckej literatúry: *Kobzar* 2000 (2003).

pre svojho tvorca už tým, že sa nebráni synkretizmu, zaujímavo sa vydáva po trajektóriách filozofie, morálky, emocionality, estetiky, psychológie, ale aj tým, ako si všíma – a to doslova – tenké lanká pohybujúce životom toho, o kom vypovedá. Múdrosť tematiky, pôsobivosť autorskej poetiky a mravnosti poviedky ako žánru i formy umeleckej výpovede je v jej vševédučnosti a nezvyčajnej zovretosti, v prepracovanosti priestorového i personálneho detailu, v jej naračnej a výrazovej komornosti, ale keď je to potrebné, aj v jej mlčaní o nadčasom a hluku pri osudovom, jedinečnom v živote toho "sveta", z ktorého vzišla pričinením a rozhodnutím svojho tvorca. Súčasná ukrajinská literatúra je rôznofarebná, ale odkláňa ju na jeden smer z dáвна presakujúci vnútorný smútok v postave a zajatie dejinným i osobným časom (pre)naplneným jemnosťou obrazu uchopeného vetou, úctou k prostote a jednoduchosti, vnútornej čistote i odovzdanosť protagonistu, čo prevažujúco vedie k príznakovým výpovediam s hodnotou dejinnej a noetickej identity pre ukrajinskú kultúru ako celok:

*"Byl to přízrak malé vesničky, jež se podobala velké zelené číši. Ještě úplně nevymřela, ale zřejmě si uvědomovala, že už stojí na Boží cestě. Možná, že to byl přízrak celé Ukrajiny? Ne, určite ne – jen této vesničky. Pouze této...?"*¹¹

Mohutný kultúrny zámer a fundamentálny záber do členitej modernej ukrajinskej krátkej prózy predstavila editorská dvojica *Marko Robert Stech* a *Lucie Řehoříková* v súbore troch desiatok po ukrajinsky píšucich autorov¹² zoradených podľa alfabetickej postupnosti pod atraktívnym názvom **Ukrajina, davaj, Ukrajina**¹³. Príčinným a kultúrnym akcentom antológie *Ukrajina, davaj, Ukrajina* je jej spoločensko-historické vymedzenie ako *"Panorámy postčernobyľskej ukrajinskej poviedky: od katastrofy ku katarzii?"* Spoločenská a ideologická tenzia je výrazne prítomná predovšetkým v podnetných úvodných príspevkoch, ktoré majú historický a náučný zámer, autor prvej **Marko Robert Stech** predložil vývinovú **Panorámu postčernobyľské ukrajinské povídky od katastrofy ke katarzii**¹⁴, autorkou druhej je **Lucie Řehoříková. Ukrajina: země kde dnes znamená dnes**¹⁵. Vývinovo a esteticky predložené pohľady na krátku prózu v ukrajinskom jazyku sa svojou zorientovanosťou v literárnovednom probléme predstavujú ako chrestomatia ukrajinskej literatúry a kultúry posledných desaťročí: zaujme ambícia otvárať vývinový koncept ukrajinskej literatúry posledného storočia aspoň európskym estetickým iniciáciám a vňašať historické

¹¹ Maryna Pavlenko: Za měsíčné noci. In: *Expres Ukrajina*, s. 183.

¹² Pre zostavovateľov vymedzujúcim kritériom je literárny jazyk, a tak sa do výberu súčasnej ukrajinskej krátkej prózy dostali aj autori, ktorí nežijú na Ukrajine, ako príklad próza *Evy (Jeva) Bissovej-Kapišovskej Na vlnách Genezaretského jazera*, preložil *Juraj Giac*.

¹³ *Ukrajina, davaj, Ukrajina. Antologie současných ukrajinských povídek*. Vybrali, uspořádali a průvodné studie napsali *Marko Robert Stech* a *Lucie Řehoříková*. Medailony napsal *Radim Kopáč* a *Hana Lundiaková*. Vydali *Větrné mlýny* 2012.

¹⁴ *Marko Robert Stech: Panorama postčernobyľské ukrajinské povídky: od katastrofy ke katarzii?* In: *Ukrajina, davaj, Ukrajina*, 2012, s. 13 – 38.

¹⁵ *Lucie Řehořová. Ukrajina: země kde dnes znamená dnes*. In: *Ukrajina, davaj, Ukrajina*, 2012, s. 39 – 60.

(predovšetkým *Gogol*) a svetové (*Kafka*, *Eco*, *Marguéz* a mnohí ďalší) inšpirácie jednak genologického podnetu a naznačovať podnety ďalších známych autorských dielní na pohyby v próze písanej ukrajinským jazykom na Ukrajine i mimo jej územia. Zostavovatelia antológie hovoria o žánrovom zvýrazňovaní poviedky, ale nie je to tak, ustáliť sa na krátkej próze bude účinnejšie voči žánru poviedky. Vedomie kontextu ukrajinskej literatúry priviedlo M. R. Stecha aj L. Řehořkovú k hľadaniu dominantných vývinových blokov (ich jazykom) v pôvodnej a ruskej próze 19. storočia, v genologickej a estetickej jedinečnosti ukrajinského literárneho romantizmu v európskej literatúre, k látkou rozvinutej a tematikou sústredenej do ponurých problémov subjektu (častým prototypom býva spisovateľ, výtvarník), k odvrátenej strane spoločenského života (negatívne prejavy spolunažívania, svojvôľa skupín voči obyvateľstvu, zložito sa prejavujúca rodina a vzťahy v nej atď.), či života vôbec (pohrávanie sa so smrťou). Výklad Marka Roberta Stecha i Lucie Řehořkovej pracuje s nadmerným množstvom literárnych javov v role odkaz, prirovnanie, inšpirácia inou autorskou tvorbou, ktoré pomenúvajú nateraz relativizujúcim označením "takzvané" ako odkazy a vymedzenia na podloží svetového kultúrneho pohybu, čo by naznačovalo, že literárna veda o ukrajinskej literatúre sa pripravuje na výrazný diferenciacny pohyb v ustalo vaní horizontov po ukrajinsky písanej literatúre minulého a nášho storočia. Tak či onak, ide predovšetkým o zvýraznenie invencie, autonómnosti a inšpiratívnosti pôvodnej kultúry, ktorá vzniká v súčasnej Ukrajine, jej spoločnosti v čase rekonštruovania národnej autenticity, a nielen v kultúre a nielen na vlastnom území, pretože "Skutečnosť, že antologie obsahuje texty výlučne ukrajinsky písacích spisovateľů, je ve své podstatě druhořadá a poslouží spíše k potvrzení pravidla, že obecné civilizační procesy je někdy vhodné předvést na konkrétních příkladech mikrosvětů jednotlivých národních či regionálních kultur"¹⁶.

Prózy Dmytra Kešeľu

Dve prózy Dmytra Kešeľu¹⁷ *A Smrt' mala tvoje oči, Takto sa rodia príbehy*,

¹⁶ Marko Robert Stech: c. d. In: Ukrajina, davaj, Ukrajina, 2012, s. 17 – 18.

¹⁷ Pracujeme s dvoma textami ukrajinského spisovateľa Dmytra Kešeľu, ktoré preložila do slovenčiny Valéria Juričková. Dmytro Kešeľ: *A Smrt' mala tvoje oči*. (I v *Smerti* byly tvoji oči, s. 9 - 54) a Dmytro Kešeľ: *Takto sa rodia príbehy* (Tak narodžujuťsja sjužety, s. 55 - 107). Juričkovej preklady vyšli vo vydaní *Miž* Karpátami i Tatrami. Výпуск 14. Užhorod: Polihrafcentr Lira 2010. Vydanie sprevádza úvodné slovo Taťjany Lichtejovej "Duch ne znaje kordoniv..." "Duch nepozná hranice (s. 3 - 5), Valéria Juričková predstavuje autora v biografickom pohľade na Svet Dmytra Kešeľu (s. 6 - 8), publikáciu uzatvára fotodokumentácia Foto z archivu avtora (s. 108 - 109). Dmytro Kešeľ (1951, Kľačanovo na Zakarpatsku), absolvent Užhorodskej štátnej/národnej univerzity v roku 1973, Kariérny a profesijný život autora Valéria Juričková upresňuje takto: "V súčasnosti pracuje ako redaktor štátnej "teleradio" spoločnosti. Od roku 2003 zastáva pozíciu šéfredaktora spojenej redakcie umeleckých programov" a končí cennou informáciou pre literárnovedných pracovníkov: "Životu a tvorbe tohto umelca je venovaná monografia V. Popa Reálny a virtuálny svet Dmytra Kešeľu (2005)", s. 6, s. 8.

vo vynikajúcom preklade *Valérie Juríčkovej*¹⁸, by mohli niesť aj "podtitul" upozorňujúci na výrazovú a emocionálnu stratégiu slova. Na jeho primárne senzuálne a vzápätí filozofujúce i komorne meditujúce schopnosti komponovať nenáhlivým, detailným a zmyslovým spôsobom dostredivú výpoveď o jednotlivosti zachytenej predovšetkým vizuálnym vnemom. Až potom sa prozaikovo slovo – znak svojím syntaktickým reťazcom konštruuje do myšlienkovvej ponornosti a do nenáhlivo tvarovaného verbálneho obrazu, ktorý – obzvlášť uznanlivo vyjadrené – nepozná hranice a konečné sémantické vymedzenie slova. Napokon slovo vložené do služieb látky a z nej odvíjanej témy vytvára nielen jedinečnosť autorskej poetiky, ale latentne ostáva jeho dominantnou strategickou zložkou jestvovania intenzívneho (literárneho) dialógu medzi autom a čitateľom, za ktorý treba vďačiť konkrétnemu umeleckému textu. Autorská poetika a stratégia textu, ktorá sprevádza navrstvujúce sa literárne "obrazy" Dmytra Kešeľu, dôrazne využíva kultúrnu a umenovednú poučenosť tvorcu v dejinách jeho národnej literatúry a v dejinách estetickéj "vynaliezavosti" literárnej výpovede, no tak, že popri tých zložkách jeho poetológie, ktoré patria zdroju doctus, sa necháva "unášať" osobnostným a neprenosným typovým vkladom zo zázemia "ludus" či "natus" tak, aby sa obidva komponenty "vedeného" a "vnímaného" nevyučovali pri zrode autorského výkladu tradovanej témy a sujetu. Možno by sa mohlo o tematike v obidvoch prózach premýšľať aj v súvislosti sprítomňovanej recepčnej stratégie odvíjanej z móдне inovovaných, variovanych, evokovaných naračných návratov do klenotnice ukrajinskej (slovanskej) svetovej literatúry a nebolo by sa o čom a ani s čím sporiť, lebo tento postup Dmytra Kešeľu nepopiera, ale ani nezotročuje jeho prirodzene dané kultúrne a etnické podložie.

Najskôr to bude neprehliadnuteľná kompozičná zložka textu *A Smrť mala tvoje oči*, možno s poslaním výraznej morálnej pointy nesymetricky uloženej do autorom organizovanej príbehovej "kauzality" literárnej výpovede, keď sa čitateľovi oživí narátorova "potreba" rekapituláciou nekomplikovane, no dramaticky fabulu zoceliť sebou samým a ponechať pritom sujet aj ústrednú humanistickú ideu na hrane fikcie a skutočnosti. Narátor sa tak rozhodne uzatvárať tému i fabulu v okamihu stroho navodenej antigradácie v "udalosti" a "uvoľnením" zvnútra nuansovo dotváraney roly mužskej postavy, čím sumarizuje v zmysle zovretého počiatku a konca svoj "problém": "Skutočne som nevedel pochopiť, čo sa so mnou stalo. Hej. Chcel som sa porátať so svojím životom. Ale čo robím tu, pod krížom? V jednom okamihu mi preblesklo hlavou všetko, čo som prežil a videl na onom svete. – Hádám to bolo naozaj? Nie, to nie je možné – je to len sen, – pomyslel som si, keď som ešte stále dávil zvyšky vody. – Ak by som o tom niekomu povedal, neuverí ani mne, ani večne opitému cigánovi a už vôbec nemému chlapčatú"¹⁹. Pri

¹⁸ PhDr. Valéria Juríčková, PhD. (1976) vyštudovala ukrajnistiku a slovakistiku. Problematike prekladu sa venuje vo svojom výskume a v súčasnosti sa vo svojej generácii vypracovala na profilovú autorku tvorivého umeleckého prekladu z ukrajínčiny do slovenčiny.

¹⁹ Dmytro Kešeľ: *A Smrť mala tvoje oči*, s. 53.

zvolenom odstupe "od textu" možno lakonicky vyriešiť, "všetci" a "všetko" sa ocitlo na jednom mieste, kompozične pripravujúcom filozofujúcu pointu: sen, rozprávač, nemý brat, mŕtvy priateľ, rozpomienky na osobné dejiny, cigán, voda, "realita" a výrazné, no nie patetické emócia z hlbokého citového a mravného prežitku. Aj preto treba dodať, na počiatku "všetkého", čo téma a fabula poskytli autorovi medzi líniou skutočnosť a líniou vízia, sen postavy, zvyrazňuje mravnú i vzťahovú obľudnosť rozhodnutia a pokusu zobrať si život. Tento mravný (zlo)čin sa v pohybe medzi snom a skutočnosťou prenáša do kresťanského odsúdenia ataku na výnimočný dar – život. Azda i preto kolorovaná, detailizovaná, navrstvovaná línia záznamu vytváraná z vízií pohybu narátora v priestore hore/zem – dole/voda, v čase minulosť – prítomnosť, no predovšetkým mlčanlivý "dialóg" s Bohom, sa stupňujú a menia sa na imperatív: "Zomrel si z veľkej nerozvážnosti, – odpovedalo mi Svetlo so smútkom v hlase. – Nie... Nie! – zvolal som. – Pane, keď príde čas... na Poslednom súde... pred celým ľudským pokolením zopakujem... Šialene som ľúbil tú ženu!... Kruto krásnu ženu!... Tajomnú ženu! Ženu s tvárou Anjela a očami Smrti. A znovu som sa rozplakal"²⁰; a s mŕtvou matkou: "Zišiel som teda z blankytnej cesty a smeroval k domčeku. Pri prvom zo stromov som zbadal moju zosnulú mamu"²¹ /.../ "Spáchal si neprípustný hriech – pripravil si sa o život. A nemého brata si zanechal bezmocného, vzdychla si mama bez toho, aby odpovedala na moju otázku. – Môj smútok je nenapraviteľný a moje trápenie je nekonečné"²². Matka má v dejinách ľudskej kultúry dávať, ale aj ochraňovať a brániť život v jeho neopakovateľnosti, má hodnotu a význam absolútneho mravného, citového a existenciálneho symbolu. Najskôr preto "musí" aj v Kešľovej próze nastať okamih, ktorým sa kompozične pripraví situácia na jediné možné, kresťanské, riešene stretu medzi realitou, lebo je pravdivá, a snom, pre jeho naivitu a otvorenosť, medzi omylom, láska ku krásnej a krutej žene, taká láska neplní dôstojné poslanie jedinca v živote ľudí, a naostatok medzi nevyhnutnosťou. Tou sú mravné a rodové záväzky silnejších jednotlivcov voči tým slabším. Telesná krása ženy sa radí medzi literárne kliše, preto odvrhnutý cit prerastá v Kešľovej próze *A Smrť mala tvoje oči* do naliehavej výzvy oslobodiť sa z jej zmyslového zajatia, život je dar a žiť zas povinnosť, a tak nastal čas na prosbu: "Všemohúci /.../ vráť môjho staršieho syna na tamten svet. V poriadku! – odvetilo Svetlo. – Ešte sa dá. Všetko je teraz v твоjich rukách. Ale ty sama vieš... – Viem, Všemohúci... viem, čo ma čaká... iba požeňaj"²³. Próza *Takto sa rodia príbehy* na všetko, čím by sme chceli naznačiť, že je to rozprávanie "iné" ako v próze *A Smrť mala tvoje oči*, dostane odpoveď, že sú to autorove poetologické a noetické blížienky. Rovnako poetologického a nazeracieho i noetického približovania sa vzniká viac a to dáva istotu, že Kešľova poetika sa ustálila, autorova stratégia chápania tvorby ako uzavretého "odkazu" sa premenila na

²⁰ Dmytro Kešľa, c. d., s. 29.

²¹ Dmytro Kešľa, c. d., s. 35.

²² Dmytro Kešľa, c. d., s. 37.

²³ Dmytro Kešľa, c. d., s. 49.

funkčné nazeracie súbory s tendenciou podnecovať kultivovaný estetický a kultúrny zážitok. Alúzie sa môžu javiť ako "sťahujúce sa" subjekty, preto obstoja a neodkroja nič z pôvodnosti Kešeľovej literárnej dielne. Žánrové podložie premyslene utvárané z prelínania postupov v kánone rozprávkovosti, baladickosti, romantického, expresionistického či otvorenej poetiky výrazu a symbolu ponúkané literárnou modernou zo začiatku 20. storočia, to všetko sa subtilne stretáva v priesečníku filozofujúceho stretu života a smrti, sna a skutočnosti, krásy a ošklivosti, pokory a vzdoru, viny a odpustenia, gendrového kľúča hodnôt a istôt uviazaných v obsahoch ja a oni, a to dovolilo autorovi po próze "zúfalstva", ním musí prejsť znetrovaný a odmietnutý syn opustenej matky, aby sa kajal jej obetavosti, ochránil brata, porozumel citu a uviazal sa oddanosťou Svetlu všemohúceho (A Smrť mala tvoje oči). Postup gradácie dospel do bodu, keď po vykonaní zložitej cesty poznania a seba samého je postava odmenená navrátenou telesnou krásou (ruka, tvár, oči – bolesť, vina, brána do života ľudí) a obdarená i posilnená odpustením poznania hĺbky svojej viny i prečinov. V "mestskej" próze tematicky odvíjanej zo žitej "modernej" prítomnosti, Takto sa rodia príbehy, sa pôdorys príbehu zjednodušuje, ale nezjemňuje. Senzibilita Kešeľovho narátora umocňuje nezvratný personálny tragizmus zakomponovaný do témy nie ako tvarujúci sa konflikt, ale ako jeho odvíjanie v čase i priestore a odklonenie sa do jednostranného "sujetu". Stratégia textu si to vyžiadala najskôr preto, lebo voči narátorovi – postave "stojí" či nekoná ten, kto už nemá život vo svojej moci. Sen v tejto próze nemá estetické, ale mravné a noetické podložie, svet vzniká vo svete, krásna neuplynula v čase, ale so skúsenosťami, ktoré osobný i dejinný čas premenený na prežitú obsiahol. Vzťah muža a ženy nemá v tejto próze ilustráciu romantického spoluzitia. Naopak, nesie v sebe verifikovateľné dejinné skutočnosti (občianska vojna v Španielsku, druhá svetová vojna, letecké bitky nad kontinentom, Amerika...), ale aj líniu partnerskej oddanosti, hoci len v tom, že si istý úkon postava natrvalo medzi dennými zvykmi uchová (zapisovanie meteorologických správ pre potreby letov), i keď tento zodpovedný úkon už nemá svoju opodstatnenosť pre fabulu, stáva sa však vzťahovým spojivom s tým, čo v čase uplynulo: "Chcete, porozprávam vám príbeh, ktorý vám málo kto uverí? Ale že to tak naozaj bolo, vám dosvedčia dokumenty a fotografie"²⁴. Týmto kompozičným "prelomom" v čase, priestore i sujetovom kontexte sa do príbehu narátora dostáva rozprávanie starej ženy, bývalej prekrásnej budapeštianskej herečky, ktorá prenajíma izby pre osamelých mužov, dôvod na prvý pohľad sa zdá prostý a ušľachtilý: (manžel) "– Je letec. Dlhý čas bol na dôchodku. A potom zrazu, dodnes nerozumiem, čo mu to zišlo na um, ma opustil a odletel. /.../ Strašne nerada upratujem a on si veľmi váži čistotu a poriadok... Celý život sa mi vyhrážal, že ma opustí kvôli mojej neporiadnosti. Smiala som sa mu, lebo som vedela, že ma miluje k zblázneniu a že to nikdy nespraví. A pozrite sa, spravil to"²⁵. Kompozične vytvorí rozprávanie starej ženy rámec na "súčasný" materiálne ukotveného manželského príbehu (mladého, utiahnutého a hrdého

²⁴ Dmytro Kešeľ'a: Takto sa rodia príbehy, s. 85.

²⁵ Dmytro Kešeľ'a, c. d., s. 85.

spisovateľa Michala a jeho konflikt so sebeckou, neuznanlivou manželkou) popri "dávnom", občiansky a mravne utváranom manželskom príbehu herečky a letca). Povedľa dominantnej línie sa v kompozičnej štruktúre vytvorí príležitosť na konfrontáciu obsahu, hodnoty života vo dvojici a toho, čo po tom, kto už nie je, ostáva v tom, kto pamäť ich "všedného" životného príbehu šíri ďalej. Ak ten, kto sa mohol z hĺbín vody "vrátiť" na zem a dostal príležitosť porozumieť svojmu životnému i citovému omylu, ten má v Kešeľovej autorskej stratégii povinnosť odovzdať sa slabším. Ale ten, koho zranili najbližší znevážením a neláskou voči nemu i jeho talentu a zavrhlí zmysel i potrebu tvorivého života, tým navodí sa v Kešeľovej noetickej koncepcii príkaz nevrátiť sa do neláskavého hrzoviska zo sebeckých výčitiek, kde materiálne ubilo duchovné, veď je to v jeho mravnom zmýšľaní o človeku a jeho bytí priam vnútorným "zákonom", teda musí sa otvoriť priestor "za textom" pre čitateľa vedeného narátorom, a tak "Michal vzal do rúk svoj kufor a ľahkým krokom sa pohol dopredu v ústrety blahodarnému májovému dažďu"²⁶.

Kešeľove prózy, *A Smrť mala tvoje oči* i *Takto sa rodia príbehy*, "našepkávajú" aj prítomnosť druhového pôdorysu, inklináciu ku komornej dráme a výzvu na baladickú premenu z výjavov o stretaní sa zla a dobra, viny a trestu.

Natalka Šňadanko o Dobrodružstvách mladej Ukrajinky

Pre literárnovedné dotyky s textom *Sbírka vášní* (Kolekcia prystrastej abo Pryhody molodoci ukrajinky)²⁷ má význam obnoviť si prepojenie i podmieňovanie sa štrukturalistického konceptu látky a témy²⁸ v umeleckom texte. Na toto "podložie" prozaického textu sa treba sústrediť aj preto, lebo prepojenosť, či "zliatosť" látky a témy iniciovala autorka do svojej stratégie ako dominantný nazerací a poetologický nástroj na zachytenie "pravdivého", autentického, akútneho v (ne)literárnom sebarefektovaní "svojej" generácie v nových spoločenských a kultúrnych príležitostiach. Stratégia autorky sa do stratégie textu premietne ako lineárne, ponorné a dravé pomenovanie Ja príbehu s ambíciou stať sa zovšeobecňujúcim prejavom "manipulácie" jedinca v tom okamihu, keď začne rozlišovať medzi my a oni, Západ a Východ, rodina a rovesníci, sny a realita: "*V našej dobe to akorát*

²⁶ Dmytro Kešeľ, c. d., s. 107.

²⁷ Pracovať budeme s textom Natalka Šňadanko: *Sbírka vášní aneb Dobrodružství mladá Ukrajinky*. Přeložila Rita Kindlerová. Zlín: Kniha Zlín 2011. Edice neewit. Svazek 28 Strán 246. Originál N.V. Šňadanko: Kolekcia prystrastej abo Pryhody molodoci ukrajinky. Charkiv: Folio 2006. Prebal českého prekladu predstavuje autorku takto: "Natalka Šňadanko (1973) je ukrajinska prozaička, prekladateľka a novinárka. Narodila se ve Lvově. Vystudovala ukrajinskou filologii, slavistiku a romanistiku. /.../. Překládá z němčiny /.../ a polštiny/.../, z ruštiny překládá romány ukrajinského ruský písničho autora Andrije Kurkova. /.../. Vydala román Kolekcia molodoci ukrajinsky (2001), detektivní novelu Syndrom sterylnosti (2006), novelu Čebrec u moloci (2007) a sbírky povídek Sezonnij rozprodaž blondynok (2005) a Komašyna tartazanka (2009)".

²⁸ Stanislav Rakús: *Poetika prozaického textu*. Prešov: Náuka 2004.

začalo zacházet do módy, čímž se objevily jisté rozvrtné elementy v ustáleném běhu života periferie. /.../. Na druhou stranu záplava rozmazlené západní civilizace v sexu zbaveném postsovětském prostoru se stávala nezadržatelnější a texty jako Kurz... likvidovaly naše tradiční představy, i když přechod od teorie k praxi se dařil zdaleka ne všem”²⁹. Exponovanie slova zbierka (vášni) v názve s podtitulom Dobrodružstvá mladej Ukrajinky evokuje viacero genologických príležitostí (poviedka, novela, román) aj možností, ako sa vyrovať s autorkiným zámerom. Za zmienku stojí jej návrat k obsiahlym a tematizujúcim názvom, ktorými uvádza ďalšiu sekvenciu do časového radenia kompozičného ”vzorca” vytvoreného z literárneho času a priestoru. Pre kompozíciu prozaickej zbierky sú určujúce ”bloky” vymedzované kategóriou času a kategóriou priestoru rozprávačkou: *Dětské vášně, Ukrajinské vášně – Lazaret, Matematické vášně, Vášně po-russki, Německé vášně – Mario, Vášně po italsku – Berto, Aristokratické vášně*. Do jednotlivých blokov vstupujú sekvencie, ktoré iniciujú prítomnosť postupov využívaných pri tvorbe záznamníka a dokumentu. Intíme – napokon aj identifikačne voči kategórii ”vekovosti” rozprávačky – pôsobí rozvinutie zápisu v každom ”bloku”, ktorý naznačuje, v akom časovom intervale začína rozprávačka so svojimi záznamami: *”Kdy se má začít, co se nemá brát v úvahu aneb Jak se zamilovat do Georga Michaela?”*³⁰, *ale do sporu s okolím smeruje záznam: ”Shakespeare, Rome, Haličsko-volyňský letopis a krabice pod balkónem v přízemí. Babička, máma a stavování pětkrát denně. Je nutné držet slovo, i když ti nikdo nevěří?”*³¹ a vecne, skôr ako poznámka sa prejavia zápisy Dopisy, Konec začátku, Cestovní zápisky či Baden-Baden³². Zbierka pre prozaický text navodí očakávanie na poviedkový súbor, čo však Sňadankovej text svojim kontaminovaným žánrom ”prekročí”. Tematické zábery prozaického textu príčinne koexistujú vo väzbe na literárny čas a literárny priestor a posúvajú sa ”dopredu” s dozrievaním rozprávačky (od dieťaťa po samostatnú mladú ženu, od prísne vychováanej dcéry po ”spontánnu” Ukrajinku v cudzine, od utiahnutej Slovanky po riskujúcu Európanku, od rannej ženy po náročnú ženu). Lineárne otváraná tematika vo svojej ”skladačke” času, priestoru, typu rozprávačky, otvárania mravných a existenciálnych problémov a poetike rozprávania zodpovedá typológii formy, ktoré sa dovolávajú navrstvujúcej sa a zvnútra diferencovanej forme a obsahu textu, lebo ”sľubujú” dobrodružstvá, ktoré sa ”stupňujú” jednostrannosťami mladej Ukrajinky. Rozprávanie narátorky svedčí o absolútnej dôvere vo vlastnú monologickú výpoveď. Monologickosť koncipovaná ako ”listovanie” v pamäti a v pamäti svojho erotického dozrievania sa nebráni ani postupom marionetového komentára, tak sa to, čo by mohlo byť limitované historickým komplexom či osobnou komicko-tragickou kaskádou zo zážitkov, rozvíja do renesančnej otvorenosti azda vo všetkých tematických

²⁹ Časopis Natalie, návody získané z Dee Snidera, roková hudba. Natalka Sňadanko. c. d., 2011, s. 22.

³⁰ Natalka Sňadanko, c. d., 2011, s., 7.

³¹ Natalka Sňadanko, c. d., 2011, s. 37.

³² Natalka Sňadanko, c. d., 2011, s. 159, 184, 109, 107.

(mravne, etnicky, rodinne, spoločensky tabuiozovaných) rovinách toho, čo autorka chcela premeniť na autentické, personalizované a biografické, ba viac, na nový univerzalizmus správania sa a orientovania sa v hodnotách moderného sveta. Pritom verbálne komponenty v názve i podtitule sú napojené na napätie (ukrajinského) kontextu utváraného hodnotami dejinného, etnického, spoločenského "vedenia" o sebe smerom na východ (ruské kontexty) a na západ (neslovanské kontexty). Zbierku prozaických "epizód" kompozične zviaza kategória času a tematicky rozvíja kategória priestoru. Kategória času má vývinovú logiku rozvíjania sa dieťaťa pod dohľadom rodiny, školy, priateľov. V tejto línii dominuje dobrá výchova a moderná "tvrdá" hudba, do čoho prirodzene vstupujú prvé emócie, erotika a pochabé rozhodnutia, detské naivné sny o tom, čo bude, keď bude. Kategória literárneho priestoru sa upevnila v meste, čo je pre túto prózu, pre jej problém podstatné azda i preto, lebo nové, moderné, cudzie, neruské sa v meste, jeho mnohosti a anonymite rozvinie odvážnejšie ako v prostredí vidieckej komunity. Vysoká škola, rešpektovaná univerzita, ponuka na prácu pomocnice v domácnosti v Nemecku premení všetko "detské" na "skutočné" so všetkou drsnosťou, inakosťou a existenciálnym vynájdением sa, kde sa hodnotou stáva fakt, že narátorka je mladá, pôvabná, vzdelaná a nenaivná žena. Dobrodružstvá mladej Ukrajinky sa môžu začať ako neromantické štúdie európskeho sveta, o ktorom sa v mladosti snívalo ako o svete, kde je všetko iné, všetko možné, kde sa "žije". Realistické rozprávanie sa koncentruje na pamäť rozprávačky, na epizódy, bez moralizovania, filozofovania a bez náznavu rezignácie osvojiť si európsky model jstvomania sa hovorí o živote síce v próze, ale "nefiktívne", kruto a s humorom, vecne a s karikatúrou, gnómicky a modelovo. A tak dovolávanie sa gendrového konceptu chápania a tvorby osobného "moderného" života pre "moderných" mladých ľudí bez hraníc, ale s pevnou väzbou na svoju krajinu sa v zbierke vášni zblízuje s pôdorysom novely a kompozíciou kruhovej stavby ťažiacej z motívu cesty a enumerácie videného, vedeného a neuskutočneného, teda "tam a vtedy", ale aj "tam a späť". Istoty a hodnoty rodinnej "minulosti" a skúseností sa stávajú istotami hľadanými a znovunájdеныmi: *"Myslím, že jste si udělali správné závěry a pochopili jste, že získat opravdovou Haličanku, tedy splnit všechny požadavky, které před vás postaví ona sama, neboť jí k tomu předurčila výchova, tradice, rodiče a příbuzní, projevit přitom maximum odvahy, tolerance, dopustit se minima chyb, je ve skutečnosti nemožné. Ale fakt, že se Haličané a Haličanky berou a plodí děti, svědčí o tom, že ta snaha je nutná a že některé pokusy končí úspěchem"*³³. Dobrodružstvo ako téma sa v literárnom "prostredí" mení "vtedy aj dnes" – a takmer bez iniciácie žánru – na filozofovanie o poznaní seba i sveta, na modelovanie bytia v jeho "nemennosti" a hodnote. A takto rozvážne končia v Sňadankovej rozprávani hry na neviazané karikatúry, ironie, humorné skratky, invetívny, nerozvážnosti. Čas dáva i berie, to jej rozprávačka poznala a prijala túto nadčasovú hru života a jeho odvrátenej strany.

³³ Nataľka Sňadanko, c. d., 2011, s. 238 – 239.

Literatúra

1. Expres Ukrajina. Antologie současné ukrajinské povídky. Editorka Rita Kindlerová. Zlín: Kniha Zlín. Edice Neewit, svazek 7, 2008.
2. Kešef'a Dmytro: A Smrť mala tvoje oči. Miž Karpatami i Tatrami. Vypusk 14. Užhorod: Polihrafcentr Lira 2010.
3. Pilař Martin: Pokus o žánrové vymezení povídky. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity. Spisy, 1994.
4. Rakús Stanislav: Poetika prozaického textu. Prešov: Náuka 2004.
5. Revue svetovej literatúry, XLV, 2009, 1.
6. Sňadanko Natalka: Sbírká vášní aneb Dobrodružství mladé Ukrajinky. Přeložila Rita Kindlerová. Zlín: Kniha Zlín 2011.
7. Ukrajina, davaj, Ukrajina. Antologie současných ukrajinských povídek. Vybrali, uspořádali a průvodné studie napsali Marko Robert Stech a Lucie Řehoříková. Medailony napsal Radim Kopáč a Hana Lundiaková. Vydali Větrné mlýny 2012.

СОВРЕМЕННАЯ УКРАИНСКАЯ ЛИТЕРАТУРА*В. Жемберова***Аннотация**

Статья посвящена анализу современной украинской литературы. С 1990-х годов украинская литература живет интенсивно в своей первоисточной культурной среде, касающейся поколений, жанров и тем, но словацкие и чешские художественные переводы направлены на то, чтобы узнать и понять, чем именно украинская литература вдохновляется сегодня. Литературные переводы на словацкий и чешский языки помогают понять присутствие украинской культуры после преодоления серьезных социальных и художественных изменений на рубеже последних десятилетий 20-го века. Радикальные изменения, привнесенные в литературу, объединились дифференцированно, но, в первую очередь, с настоящим пониманием новой реальности, в которой украинская литература 21-го века нашла себя, это момент, когда составители антологий и прозаических сборников сосредоточены на том, чтобы выделить разнообразие литературных мыслей, всеобщую преемственность национальной культуры, связанную с уникальным воспроизведением и отражением ценностей нации, несмотря на то, что намерения личности воспроизводятся разнообразно. Отбор современной украинской литературы, опубликованной в профильных выпусках Revue мировой литературы в 2009 году, в сборниках “Эликсир”, “Украина”, “Давай, Україна” и авторизованных изданиях Дмитрия Кешели и Натальи Сняданко, приглашает читателя узнать об украинском присутствии и о том, как и какие проблемы необходимо решить.

Ключевые слова: современная украинская литература, художественный перевод, украинская периодика.

MODERN UKRAINIAN LITERATURE

V. Zhemberova

Summary

Since the 1990s, Ukrainian literature has lived intensively in its original cultural environment as regards the generations, genres and themes, but the Slovak and Czech literary translations pay a great attention to it principally for the purpose to get to know and understand what Ukrainian literature is noetically and aesthetically inspired by at the present time. Literary translations in Slovak and Czech languages bring into the mentioned national literary environments a revelatory insight and inspiring knowledge of the presence of Ukrainian culture after overcoming serious social and artistic transformations at the turn of the last decades of the 20th century. Radical changes led in literature to the authenticity expressed from generational, poetological, noetical and genealogical points of view, they united with a differentiated but above all authentic understanding of the new reality in which Ukrainian literature in the 21st century found itself, because it is the moment that the compilers of anthologies and prose collections focused on to highlight a diversity of literary voices and a respected continuity of national culture connected to a unique creation reflecting the values of the nation despite the intentions of the individual performed differently. The selections in modern Ukrainian literature published in the profile issue of the journal *Revue of the World Literature* in 2009, in the selections *Elixir, Ukraina, davai, Ukraina* and the author profiles of Dmytro Keshelia and Natalka Sniadanko invite a reader to learn what the Ukrainian presence is like and what problems it has to overcome.

Key words: modern Ukrainian literature, literary translations, Ukrainian periodic.